

„Septyniolika pavasario akimirkų“ arba kaip KGB sugriovė Sovietų Sąjungą. – Rec. : *Шевякин А.* 17 тайн Лубянки. Москва: ГУП МО «Раменская типография», 2007. – 542 с.

Sovietų Sąjungos žlugimas 1991 m. buvo vienas reikšmingiausių XX a. pabaigos įvykių. Pasirodė daugybė knygų, analizuojančių šios valstybės žlugimo priežastis. Ar ji žlugo dėl ekonominių, politinių, ideologinių priežasčių? Galbūt šį procesą paskatino Michailo Gorbačiovo pradėta pertvarka ir sovietinės valdžios nesugebėjimas suvaldyti situaciją? Gal prie to prisidėjo JAV specialiosios tarnybos, ir SSRS neatlaikė ginklavimosi su JAV varžybų tempo? Šių įvykių kontekste iškyla sovietinio saugumo klausimas. Kodėl, būdamas sovietinio režimo atrama, KGB nesugebėjo suvaldyti situacijos ir išsaugoti SSRS? Koks buvo KGB santykis su pertvarkos procesais ir jo vaidmuo 1991 m. rugpjūčio pučo metu?

Žurnalistas Aleksandras Ševiakinas¹ knygoje „17 Lubiankos paslapčių“ pateikia savąją Sovietų Sąjungos žlugimo versiją. Jis kelia prielaidą, kad už Sovietų Sąjungos žlugimą atsakingas KGB, nes Michailas Gorbačiovas ir Borisas Jelcinas vieni, be kitų pagalbos, nebuvo užtektinai galingi ir „kvalifikuoti“ sugriauti SSRS. Autorius kaltina dalį sovietinio saugumo išdavus

valstybę. Savanaudiški saugumiečių interesai užgožė tiesioginę pareigą saugoti socialistinę valstybę. Jie taip pat kaltinti sąmokslu su Vakarų valstybių specialiosiomis tarnybomis, kurios siekė sugriauti Sovietų Sąjungą. KGB dėl savo galių ir įtakos politiniams procesams buvo pasirinktas kaip efektyviausias būdas sunaikinti SSRS iš vidaus. Šią knygą galima priskirti prie tų, kurios SSRS žlugimą sieja su išorinėmis jėgomis. Autorius teigia, kad tai nėra vien tik jo nuomonė. Jis savo versiją grindžia įvairia literatūra ir šaltiniais. Bet vis dėlto jis juk atsirenka, kokius šaltinius pateikti ir savaip juos interpretuoja.

Įdomi šios knygos sandara. Knyga susideda iš septyniolikos skirsnių – paslapčių, kurios po truputį atskleidžia, kaip Sovietų Sąjunga buvo vedama link žlugimo 1991 m., kaip keitėsi ir skilo KGB. Informacija pateikiama tarsi tai būtų KGB dokumentas su įvairiais slaptumo grifais, kurie atspindi informacijos slaptumo ir prieinamumo visuomenei lygmenį. Kiekvieną skyrių baigia ištraukos iš garsiosios knygos apie sovietų agentą Štirlicą „Septyniolika pavasario akimirkų“, kuriose atsispindi žvalgybinės veiklos specifika, specialiųjų tarnybų vieta šalyje ir santykiai su valdžia.

Autoriaus pozicija ir kuria linkme bus plėtojama jo versija, atsiskleidžia knygos

¹ Шевякин Александр Петрович (g. 1962) – nuo 1993 m. žurnalistas (kairiųjų pažiūrų). Iki tol dirbo karinės pramonės gamykloje. 1989–1990 m. neetatinis milicininkas. Uždarius gamyklą, dirbo sargu, kroviku, mechaniku plytų fabrike. Dirbdamas žurnalistu, rašė kriminalinėmis temomis. Pirma jo knyga „Kas yra kas“, 2000 m. „Nesibaigiantis karas“.

pradžioje. Knyga pradedama teiginiu, kad Sovietų Sąjungos žlugimas yra tragedija. Valstybė buvo naikinama iš vidaus, bet tai darė išorės jėgos, pasitelkusios vidaus jėgas. Pasak autoriaus, 1991 m. įvyko ne SSRS žmogžudystė, bet galutinis jos etapas. SSRS žlugimas suasmeninamas, nes lyginamas su žmogaus mirtimi. Tai rodo autoriaus santykį su šia valstybe. 1991 m. įvyko tai, kad buvo pradėta 1953 m., ypač 1967 m., kai Jurijus Andropovas tapo KGB pirmininku, ir 1985 m., Michailui Gorbačioviui tapus valstybės vadovu.

Autorius, analizuodamas KGB istoriją ir veiklos pobūdį, daugiausia dėmesio skiria jo vietai Sovietų Sąjungoje, vykdytoms funkcijoms, įtakai politiniams procesams, politikams. Jis lygina KGB su kitomis specialiosiomis tarnybomis, kuo jos panašios ir skiriasi. Kitų šalių specialiosios tarnybos neretai buvo naudojamos pašalinti netinkamus vadovus ir į jų vietą pastatyti kitus asmenis. Autorius išvelgia KGB įtaką skiriant ir pašalinant SSRS vadovus (Lavrentijaus Berijos pašalinimas, Nikitos Chruščiovo paskyrimas ir nušalinimas nuo valdžios, Leonido Brežnevo, Konstantino Černenkos mirtys ir Michailo Gorbačiovo atėjimas. Neva buvę Jagodos planai pašalinti Staliną, o S. Kirovo nužudymas buvo specialiųjų tarnybų darbas, kurį Stalinas suprato kaip grėsmę sau). Autorius skiria labai daug dėmesio KGB vaidmeniui kovojant dėl valdžios, nes tai byloja apie KGB galią ir įtaką politiniams procesams. Tokia KGB padėtis ir galia suvaidins svarbų vaidmenį tolesniam valstybės likimui. Autorius teigia, kad specialiųjų tarnybų įtaka politikai nėra būdinga tik SSRS, bet pripažįsta, kad per daug galių negatyviai paveikė KGB.

Sovietinis saugumas – tai pirmiausia žvalgybinė institucija. Žvalgybinė, agentūrinė veikla buvo jos veiklos pagrindas ir galia. Autorius, ieškodamas atsakymo į klausimą, kodėl KGB išdavė SSRS, daro įdomią takoskyrą tarp KГБ ir KGB. Knygoje tarsi lygiagrečiai pasakojamos dvi KGB, kurie tarpusavyje kovojo, istorijos, o šios kovos finalas – pertvarka ir 1991 m. pučas. KГБ buvo tikrasis, patriotiškas, sovietinis saugumas, kuris vykdė žvalgybinę, kontržvalgybinę veiklą, saugojo sovietinę santvarką, įgyvendino jos politiką. Jis buvo tarsi pirmoji globali institucija, turinti interesų, galių, „čiuptuvų“ visame pasaulyje, ir tai buvo jos galios pagrindas. Bet kartu tai buvo ir jo silpnoji, pažeidžiama vieta, nes, pasak autoriaus, CŽV siekė paveikti sovietinį saugumą būtent per šią veiklos sritį. Autorius, panaudodamas lotynišką abreviatūrą, – KGB – daro tiesioginę užuominą apie jo ryšius su Vakarų specialiosiomis tarnybomis, jo vertybinės orientacijos transformacijas. Jis tapo savotiška vidinė mafinė organizacija, kuri, naudodamasi KГБ galiomis, veiklos metodais, sunaikino ne tik Sovietų Sąjungą, bet ir patį KГБ. A. Ševiakinas kaip išdavystes ir pasidavimą vertina saugumiečių pabėgimą iš SSRS, jų viešus pasisakymus apie KGB veiklą, knygų leidimą. Pabėgimas iš SSRS iš tiesų buvo vertinamas kaip tėvynės išdavimas, o čia dar KGB karininkai, kurie paviešino slaptą informaciją, diskreditavusią ne tik KGB, bet ir SSRS. Sovietų Sąjungos ir KGB apologetams tokie veiksmai buvo sunkiai suvokiami ir traktuoti kaip didžiausia „nuodėmė“ ir išdavystė. Toks vertinimas gal ir suprantamas, bet nepateisinamas. Šie liudijimai

pasauliui atskleidė, kokia organizacija buvo KGB, kokie jo veiklos metodai, tikslai ir nusikaltimai. Dar viena silpnoji KGB vieta, kuria „priešai“ siekė pasinaudoti, kad galėtų jį diskredituoti, susilpninti, – tai valdymo, kontrolės, analitinio darbo trūkumai ir atsilikimas technologijų lygmeniu. Šie trūkumai neleido sovietiniam saugumui efektyviai kovoti su Vakarų politiniu, ekonominiu, ideologiniu spaudimu ir išsiaiškinti vidaus priešus, kurie griovė šią instituciją iš vidaus, adekvačiai reaguoti į įvykius, procesus ir būti pasiruošusiems galimiems netikėtumams. Todėl KGB nekontroliavo situacijos, neužbėgo įvykiams už akių pertvarkos laikotarpiu ir nesustabdė SSRS žlugimo. Naujųjų laikų žvalgybinė veikla – tai ir kova dėl viešosios nuomonės. Šia kovą kovojo ne tik Vakarai. Sovietinis saugumas vykdė plačią propagandos ir dezinformacijos kampaniją ne tik Vakarų demokratinėse valstybėse, bet ir kitose pasaulio šalyse ir tam skyrė kur kas daugiau dėmesio ir pastangų negu Vakarų specialiosios tarnybos. Tačiau autorius iš tikrųjų buvo teisus teigdamas, kad KGB pralaimėjo kovą dėl viešosios nuomonės, nes jiems nepavyko apgauti Vakarų dėl SSRS politikos.

Pertvarka ir apskritai reformos šioje knygoje vertinamos kaip silpnumas. Tai turėjo įtakos ir asmenybių, kaip antai N. Chruščiovas, M. Gorbačiovas, kurie vykdė reformas, vertinimui. Galima šiuos pokyčius interpretuoti ir kitaip. Juk po J. Stalino mirties baigėsi masinės represijos, KGB galia iš tikrųjų sumažėjo. Komunistų partija bandė jį labiau kontroliuoti ir pažaboti jo galią. O pertvarka, prasidėjusios reformos, demokratizacija, viešu-

mas – tai ne teigiami poslinkiai, o silpnumo požymiai, kuriais pasinaudota siekiant dar labiau pagilinti krizę šalyje ir įgyvendinti savo tikslus. Autorius pertvarką laiko kovos dėl valdžios, valstybinio turto, kuri vyko užkulisiuose, išraiška ir priedanga. Didžiausia pertvarkos blogybė – kad ji buvo nukreipta prieš SSRS ir jos žmones.

Labai daug dėmesio skiriama Jurijui Andropovui, kuris per įvairias intrigas atėjo į valdžią pats ir atvedė M. Gorbačiovą. Pastarasis laikomas pertvarkos architektu. Tik man nelabai aiškūs ir prieštaraujantys vienas kitam autoriaus teiginiai, kad jis norėjo tapti pirmuoju asmeniu šalyje ir sugriauti SSRS. Kyla klausimas, kokios valstybės vadovu jis norėjo būti? Su jo valdymu susiję dideli KGB pokyčiai. KGB ima vadovauti politikas, žmogus iš išorės, kuris remiasi kadrais, o ne operatyvininkais. Keičiasi ne tik vadovavimo stilius, bet ir veiklos metodai. O svarbiausia, keičiasi šios institucijos prioritetai ir tikslai, t. y. asmeninės naudos siekimas ima viršų. Taip KGB įsigalėjo „priešai“. KGB tapo „ideologinės diversijos“ eksportuotoju iš Vakarų į SSRS turbūt dėl to, kad buvo per silpna visuomenės kontrolė ir represijos, tad formavosi antisovietinis pasipriešinimas, kuris silpnino sovietinį režimą. Tačiau istoriografijoje įprasta traktuoti, kad J. Andropovo valdymo laikotarpiu KGB galios ir pozicijos šalyje akivaizdžiai sustiprėjo. Jis išvystė plačią žvalgybinę, propagandinę, dezinformacinę veiklą Vakaruose, suaktyvėjo kova su disidentiniu judėjimu. O autoriui tai atitolimas nuo čekistinio KGB. Galbūt autorius manė, kad KGB veiklos sustiprėjimas, spaudimas sukėlė didesnę antisovietinių jėgų pasipriešinimą, kas ir

atvedė prie SSRS žlugimo. Be abejo, tai buvo kitoks KGB. Jis veikė kitokiais metodais, nors tikslai liko tie patys. Tik autorius tuos pokyčius mato iš kitos perspektyvos ir tai daro įtaką jo vertinimams.

Nors komunistų partija ir stengėsi sumažinti KGB galias, jį labiau kontroliuoti, akivaizdu, kad jiems tai nepavyko. KGB turėjo įtakos svarbiausiems SSRS politiniams įvykiams, buvo svarbus kovos dėl valdžios dalyvis. Dėl savo įtakos valstybės politikai, ypatingo statuso ir galios jis tapo valstybė valstybėje, ėmėsi valstybės funkcijų, nuo jo priklausė, kokią informaciją gaudavo aukščiausi valdžios pareigūnai, jis stengėsi savo įtakai pajungti kitas institucijas. KGB konfliktavo ir konkurovo ne tik su komunistų partija, CK, bet ir kitomis struktūromis, kaip antai armija, VRM, URM, visuomeninėmis jėgomis dėl informacijos kontrolės, finansavimo, viešosios nuomonės formavimo, kas buvo svarbiausi galios instrumentai šiuo kritiniu laikotarpiu. KGB šioje knygoje pateikiamas kaip institucija, esanti aukščiau valstybinių ir partinių institucijų, nuo kurių priklauso, kas valdys SSRS ir koks jos likimas. Manytina, kad tokios didžiulės galios ir nekontroliuojamumas ir sukėlė KGB degradaciją, atitolino jį nuo čekistinių idealų, apie ką autorius ir kalba. Nors toks KGB veiklos ir jo vietos SSRS traktavimas ir yra priimtinas, susidaro išpūdis, kad taip norima pateisinti visus KGB padarytus nusikaltimus. Autorius nori įteigti, kad pati institucija yra gera, tik joje dirbo blogi žmonės. Tačiau, mano manymu, KGB tikslai, funkcijos, ideologinė potekstė nepakito per visą sovietinį laikotarpį, nepriklausomai nuo jos vadovų, su kuriais

autorius sieja visas teigiamas ir neigiamas permainas šioje institucijoje.

Antisovietinis (demokratinis, tautinis, religinis) pasipriešinimas SSRS viduje buvo svarbus veiksnys, sukėlęs SSRS žlugimą. Tačiau autorius šiai temai skiria labai nedaug dėmesio, bet ir jo pateikiamas vertinimas labai jau kontroversiškas. Pirmiausia kitaminčiai laikomi ne tik Vakarų ideologinės diversijos vykdytojais, šalies griovėjais iš vidaus, bet ir KGB agentais. Jų veikla kėlė sumaištį, silpnino valstybę iš vidaus (to ir reikėjo KGB). Jeigu vadovautumės tokia logika, tai iš tikrųjų M. Gorbačiovas, A. Sacharovas, A. Solženycinas yra KGB agentai. Tokie teiginiai tik dar kartą atspindi Rusijos istoriografijos ir Rusijos valdžios poziciją, kad valdžios kritika yra destruktivi jėga, kurią finansavo Vakarai.

Suskilęs KGB pasitinka pertvarą. KGB pasimetęs, pasyviai stebi procesus šalyje, kažkodėl praradęs sugebėjimą dirbti, vykdyti agentūrinę operatyvinę veiklą ir kontroliuoti padėtį šalyje. KGB toliau įgyvendina sąmokslą prieš KGB ir Sovietų Sąjungą. Jis silpnina šalį ekonomiškai (masinis pinigų plovimas ir grobstymas) ir politiškai (tautinis psichologinis karas prieš liaudį, visuomeninės psichozės, kurias sukėlė neramumai Baku, Grozne, mitingų organizavimas per agentus). Šia knyga siekiama sudaryti įvaizdį, kad visa šalis buvo marionetė, kurią valdė ir griovė CŽV per KGB ir kitus vidaus agentus, kaip antai disidentai, inteligentai ir t. t. SSRS galėjo išgelbėti tik čekistinio KGB metodai, agentūrinė operatyvinė veikla, manytina, autorius turėjo omenyje griežtesnę tvarką ir kontrolę. O momentai, kurie, autoriaus manymu, lėmė Sovietų Sąjungos žlugi-

mą, tai – ideologinės diversijos importas, SSRS pozicijų silpnėjimas šalies viduje ir tarptautiniu mastu. Tas silpnėjimas – tai demokratizacija, viešumas, represijų ir totalios kontrolės atsisakymas, iš tikrųjų pakirtę sovietinį režimą, kuris rėmėsi baime, klasta, prievarta, jėga. Tautiniai atgimimai, tautų laisvės ir demokratijos siekiai įvairiose sąjunginėse respublikose vėlgi vertinami neigiamai, iš simpatizuojančių SSRS ir jėgos metodus palaikančių pozicijų.

M. Gorbačiovo atėjimas į valdžią buvo dar vienas žingsnis link SSRS žlugimo. Kadangi KGB irgi buvo atsakingas už jo atėjimą į valdžią, vadinas, jis irgi atsakingas už pertvarką ir jos sukeltą chaosą. M. Gorbačiovas irgi buvo atsakingas ir vykdė KGB politiką. Tačiau KGB pasitelkia KGB metodus kaip dezinformaciją, klastotes, kad užmaskuotų savo tikslus, savo tikrąją poziciją, nukreiptų dėmesį nuo savęs ir toliau įgyvendintų savo planus, suverstų visą kaltę kitiems. Tačiau iš tikrųjų KGB buvo atsakingas už pertvarkos procesus.

Autoriaus supratimas apie KGB ir jo tikslus atsispindi teiginyje, kad anksčiau KGB buvo partijos skydas ir kalavijas, o dabar tik skydas, su kuriuo ne ką te nuveiksi. Tai leidžia daryti išvadas, kad KGB turėjo būti ne tiek ginamoji, kiek puolamoji jėga. Turbūt ta puolamoji KGB būtų be gailės susidorojusi su disidentais, kitaminčiais, kurie irgi prisidėjo prie SSRS žlugimo. KGB pertvarkos laikotarpį kritikuoja už pasyvumą, neadekvačią reakciją į įvykius, nenuoseklumą, nesugebėjimą pasinaudoti esama informacija, nieko nesiėmė, kad nuginkluotų besiformuojančias gruputes, tik vyko dar-

bo imitacija ir popierizmas. Tai irgi rodo intelektualių jėgų trūkumą ir resignavimą bei situacijos nevaldymą. KGB buvo kaltinamas, kad nebuvo įvesta nepaprastoji padėtis. Tokie planai buvo parengti, bet iš tikrųjų jie nebuvo įgyvendinami, lūkuriuojama. „Saugumiečiai resignavo, nes manė, kad JAV vis tiek sunaikins SSRS, todėl KGB pozicija buvo gynybinė, o tai veda prie pralaimėjimo. Pertvarka pralaimėta, nes KGB bijojo savo priešų“, – taip autorius apibūdina KGB nuotakas pertvarkos laikotarpiu.

Savotiškas autoriaus požiūris į pokyčius Rytų ir Vidurio Europoje 1988–1990 m. Ten įvykę valdžios pasikeitimai traktuojami kaip išdavystė ir specialiųjų tarnybų veiklos padarinys. KGB ir M. Gorbačiovas, kurie pasidavė Vakarų spaudimui, atsakingi už Vokietijos suvienijimą, įtakos praradimą kitose šalyse ir tai vertinama labai neigiamai, kaip sovietinės valstybės silpninimas.

Galiausiai autorius prieina prie 1991 m. rugpjūčio pučo, kurį akivaizdžiai palaiko. „Jėgos struktūros per pučą bandė kovoti ir priversti Gorbačiova kovoti su tais procesais, kurie sukėlė krizę“, t. y. su demokratizacijos, viešumo procesais, politinėmis ir ekonominėmis reformomis, kurių negalėjo atlaikyti sustabarėjęs socialistinis režimas ir kurios buvo nepalankios konservatyvioms jėgoms. Autorius pateikia detalią įvykių chronologiją, visuomenės, kuri neva palaikė pučistus ir neigiamai vertino M. Gorbačiova ir B. Jelcina, ir užsienio reakciją. Aprašomi įvykiai ne tik Maskvoje, bet ir sąjunginėse respublikose, arba nepriklausomybę išsikovojuosiose valstybėse, kur KGB kurį laiką veikė, jų veiksmai ir

santykiai su naujomis valdžiomis. Nors autorius labai smulkiai aprašo rugpjūčio pučo įvykius, labai nedaug skiria dėmesio priežastims, kodėl pučas nepavyko. Apsiriboja vienu paaiškinimu, kad pučas nepavyko dėl išdavių tarp pučistų, o KGB buvo stipresnis nei КГБ. Galutinis sovietinės sistemos žlugimo etapas – tai КГБ sunaikinimas. Jis buvo sunaikintas iš vidaus, saviškių, vidinių disidentų, išdavių.

Reziumuodamas visus įvykius, nepavykusį perversmą, autorius daro tokią išvadą: „pertvarka – tai grandiozinė specialiųjų tarnybų operacija prieš savo tautą ir šalį. Organai, turėję užtikrinti saugumą, virto grėsme šaliai, nes atstovavo kitų šalių interesams, ji tapo nebepavaldi valdžiai, pati tapo politikos objektu ir savarankišku galios centru, priešišku valdžiai ir visuomenei.“

Nors autorius pripažįsta, kad specialiųjų tarnybų tyrimai, ypač KGB, yra sudėtingi, politizuoti, pilni spekuliacijų, klaidingų vertinimų, manyčiau, ir pats to neišvengė, nors knygos pabaigoje ir teigė, kad nepretenduoja į absoliučią tiesą, jog KGB vienintelis atsakingas už SSRS žlugimą. Ši knyga ne tik apie pertvarką, bet ir apie šalies nacionalinio saugumą svarbą šaliai ir grėsmes jam. Galbūt A. Ševiakinas kitose knygose aptars kitas priežastis, bet skaitytojams gali susidaryti vaizdas, kad būtent tokios buvo SSRS žlugimo priežastys.

Ši knyga įdomi KGB ir įvykių paskutiniaisiais SSRS egzistavimo metais interpretacija, tačiau nedera nutylėti kai kurių šios knygos trūkumų. Autorius nėra objektyvus, nes iš tikrųjų tokių nesėkmingų įvykių objektyvus vertinimas yra keblus. Žinant, kad knygos autorius yra kairiųjų pažiūrų,

objektyvumo trūkumas dar akivaizdesnis. Autoriaus politinės pažiūros turėjo įtakos jo vertinimui, jaučiamas išankstinis nusistatymas, tendencingumas. A. Ševiakiniui rūpi tik pateikti savo versiją, o ne atrasti tiesą. Tai byloja ir nekritiškas šaltinių vertinimas arba sąmoningas melavimas. Pavyzdžiui, kalbėdamas apie sausio įvykius Lietuvoje jis sako, kad sovietiniai okupantai buvo sužeisti, apšaudyti lietuvių. Juk būtent sovietai su tankais ir ginklais ėjo prieš beginklę minią. Autorius nėra objektyvus, nes matyti tam tikros jo simpatijos ir pateisinimai tokių asmenų kaip L. Berija ir antipatijos J. Andropovui, Vladimirui Kriučkovui. Pastarieji KGB vadovai ir buvo tie didieji išdaviai, kurių valdymo metu sovietinis saugumas atitolo nuo tikrųjų savo tikslų ir išdavė SSRS. Man iš šios knygos vis dėlto neaišku, kas KGB vertė eiti prieš savo valstybę, ar jie tikrai ėjo prieš ją. Vien valdžios ir galios siekiamybė bei godulys to nepaaiškina. Knygoje daug faktų, bet per mažai analizės, kuri pagrįstų autoriaus teiginius.

Autoriaus teorija iš tikrųjų yra kontroversiška, šokiruojanti, sunkiai įtikinama, labiau primenanti sąmokslų teoriją. Jo pasirinkti šaltiniai vis dėlto neįtikina, o gal mes dar nepribrendę tiesai, todėl taip sunku patikėti autoriaus versija? Ji daugiau priskirtina alternatyviajai istorijai, nes autoriaus mintys labai jau išsiskiria iš istoriografijoje įsigalėjusių tiesų. Šią knygą reikėtų vertinti atsargiai. Bet, kita vertus, ji atspindi šiuolaikinei Rusijos istoriografijai būdingas tendencijas, kad SSRS žlugimas buvo katastrofa ir klaida, kad reformos simbolizuoja silpnumą, o griežta politika, galios kultas yra stiprybės ir galios šaltinis.

Naujoji A. Ševiakino knyga gali būti naudinga, nes joje užfiksuota įdomių KGB istorijos faktų, atspindi jo veiklą, funkcijas, santykių su komunistų partijos CK peripetijos, tam tikri įvykiai, procesai ir

asmenybės vertinami ir atsiskleidžia kiek kitu rakursu ir kita forma. Ši knyga leidžia pažvelgti į pertvarką, KGB, SSRS žlugimą iš prosovietinės perspektyvos ir pozicijos – kaip jie suprato ir įvertino šiuos įvykius.

Kristina Burinskaitė